

Forslaget til ny Foreningsakt

Taler

Johan Sverdrup

Dato

17 april 1871

Sted

Stortinget

- 1 Hr. President! Efter Kongens, efter Storthingets Tanke og Tale skal ved enhver Revision af Foreningsakten dens oprindelige Karakter og Tendents opretholdes. Hvad det kommer an paa at bygge paa den ved Grundloven og Rigsakten givne Grundvold og Kongen og Storthinget har udtalt det norske Folks Mening og
- 5 Vilje, der er, at Ufuldkommenheder, der maatte klæbe ved Rigsakten som en Følge af en dels vanskelig dels mindre fremskreden Tid, vel skulle fjernes, men ene og alene for at de store Grundsætninger, hvorpaa Foreningen er bygget, skulle komme til fyldigere Aerkjendelse og vinde større Herredømme i Livet.
- 10 Hvad er da den mellem Norge og Sverige bestaaende Forenings Væsen og dens Formaal? Jeg skal forklare det ud af den selv; det er den eneste Fremgangsmaade, som er sikker, naar man ikke skal udsætte sig for kun at faa ud af Undersøgelsen, hvad man selv har lagt ind i den. Af Begivenhederne og Kampene, af de politiske Forhold i Norge og Europa i 1814 fremgik blandt det, som mere og større var,
- 15 en Statsforbindelse mellem Norge og Sverige af en ganske eiendommelig Beskaffenhed. Efter at Norge havde gjenvundet sin Selvstændighed og givet sig en fri Forfatning, fandt det sig ved Omstændighedernes Magt foranlediget til at indgaa en Overenskomst, der fastsatte Fællesskab med Hensyn til Konge og med Hensyn til Krig og Fred mellem dette Land og Sverige; - Fællesskab i Konge og
- 20 Kongehus og gjennem det Fællesskab i Krig og Fred, og Sverige fandt sig ligeledes ved Omstændighedernes Magt foranlediget til at modtage Foreningen paa disse Vilkaar. Det laa saa den Gang, at der ikke kunde være Tale om nogen Evne hos Sverige til at diktere os Fredens Betingelser anderledes, end vi vilde tage imod. Sverige var bundet ved Forholdenes, ved Omstændighedernes Magt i
- 25 Europa og ved Ærens Lov, idet det havde indgaaet paa, at ingen Forening skulde paatvinges det norske Folk uden med fuld Frihed og Selvstændighed i dets Ønsker. Det var da Maalet, Hr. Præsident, at værne igjennem Foreningen og ved Foreningen om Rigernes Selvstændighed, og hvad der i Selvstændighedens Ly opkommer og trives, hvad der udgjør Samfundenes Lykke og Hæder. Saaledes

blev Foreningen grundlagt. Det fremgaar af Konventionen til Moss, det fremgaar af Grundloven af 4de November, det fremgaar endelig af Rigsakten. Og saaledes blev denne Pagt, der var indgaaet mellem de nordiske Folk, forstaaet og tilfulde forstaaet i de første Tider.

35

Man har, naar man vil søge et sammentrængt Udtryk for den Erkjendelse, der om denne vigtigste Statsakt har gjort sig gjældende hos Folket, at holde sig til det, der har fæstet sig som det bedste, det klareste, det sikreste og det paalideligste hos dem, hvis Kald det var at summere op alt det, som har gjort sig

40

gjældende paa Tankens og Undersøgelsens Vei i Nationen, hos Videnskabsmændene, hos dem, der repræsenterer Granskningen af vor Forfatning og vor Forfatnings Forhold. Jeg kan da fremlægge et Dokument i Retten, som især i denne Sag, saaledes som den nu staar, vil være af største Betydning. Det er et Vidnesbyrd om, hvorledes man da opfattede

45

Foreningsbetingelserne tilfulde. Det danner en Modsætning til det, som nu er os budt af det norske Statsraad, Kongens ansvarlige Raad. Efter at, ikke den norske Regjerings første Statsraad, men Lektor Fredrik Stang har paapeget, at

Foreningen alene omfatter Kongen og Kongehuset og Krig og Fred, summerer han dens sande Væsen og alle Nordmænds Forstaaelse af den op paa følgende

50

Maade: «Det Fællesskab, som Rigerne saaledes i Henseende til Krig og Fred ere underkastede, kan derimod ingenlunde udstrækkes til alle udvortes

(diplomatiske) Forhold; thi ligesom ikke Foreningens Øiemed nødvendigen medfører dette, saaledes er der heller intet i Grundloven, der antyder, at man har tænkt sig begge Riger bestandig at skulle staa i de selvsamme traktatmæssige

55

Forhold til fremmede Stater, hvorved og stundom det ene af Rigeres Interesse nødvendigen maatte lide. Naar Grundloven i Henseende til visse Gjenstande (se §§ 18, 93, 110 og 111) har fundet det passende ved udtrykkelige Bestemmelser at sikre Norge mod alt Fællesskab, bør naturligvis dette ikke forklares af den Grund, at den skulde have forudsat Fællesskab i alle ikke udtrykkeligen

60

undtagne Materier at kunne finde Sted, hvilket nemlig ligefrem vilde modsige Aanden og Anlægget i den hele Statsforfatning».

Og her var dog det Felt, hvorpaa Fællesskabet nærmest maatte søges, hvis der overhovedet var noget udenfor den dynastiske Enheds- og det uopløselige

65

Forsvarsforbund. Er dette modsagt af Videnskaben senere, Hr. Præsident?

Nei! Hr. Gaarder blev - vistnok høist uventet for ham selv - citeret som en

Autoritet af en Repræsentant fra Kristiania. Gaarder er min Kollega i

Statsrevisionen, og jeg synes derfor, at jeg skylder ham at paapege, at han ikke

70 deler Mening med Repræsentanten fra Kristiania. Han udhæver, hvad jeg har
sagt her om Fællesskabets Væsen og Begrænsning ligesaa stærkt, som det er
gjort af Hr. Stang, og han føier til, at Folkenes Fællesskab i udenrigske Anligger,
Diplomati og Konsulatvæsen er en grundlovsmæssighed. Umulig Det strider
75 endnu har jeg havt Anledning til at se Foredrag over Grundloven af et meget
æret Medlem i denne Forsamling, en Professor juris, og jeg kan ikke skjønne
rettere, end at denne Mand ganske nylig har sluttet sig til sine Forgjængeres
Udtalelser i alt væsentligt. Det er altsaa fastslaaet i vor konstituonelle Ret, dette,
80 som laa i Folkets Tanke og Folkets Vilje, det er gaaet ind i den videnskabelige
Fremstilling af vor grundlovstemte Ret og er fastslaaet der som en ufravigelig
Retsregel saa stærkt, at selv ikke de, som synes tilbøielige til at betragte Sagen
med noget andre Øine, have kunnet komme bort fra det. De have maatte slutte
sig til det, og den eneste Styrke, som de have formaaet at opbyde, er den
kleinste af alle, det er Reservationens Styrke.

85 I Livet finder jeg det samme ved et se tilbage. Jeg skal naturligvis blot opholde
mig ved enkelte Punkter, men de skulle være karakteristiske og betegnende og
skulle bringe Sagen derhen, hvor jeg ønsker, at den skal komme, før jeg udtaler
mig om det foreliggende Forslag. I 1827 behandledes den famøse Bodøsag paa
90 Storthinget, og det var saa langt fra, at Storthinget forudsatte nødvendigheden
af Fællesskab i diplomatiske og udenrigske Sager med Sverige, at der blev
henstillet fra Odelstinget til Storthinget, det skulde andrage hos Kongen om at
faa et selvstændigt Diplomati, fordi de Erfaringer, man havde gjort om det
svenske Diplomati, vare altfor bedrøvelige, og dette syntes derfor vort lyale
95 Odelsting at være aldeles nødvendigt; Storthinget lod det bero med en mere
begrændset Forholdsregel, idet det henvendte sig til hans Majestæt om, at Norge
maatte faa Garanti for de udenrigske Sagers Behandling, enten i Lighed med
Sverige eller i al Fald betryggende. I den tidligere Unionskommissions Arbeide, -
100 Folks Agtelse, - Erindringen derom maa altid være baaret af Høiagtelse for det, -
siger den, idet den skal, vel at mærke for Kongen, for begge Rigers Statsraad, for
begge Folk udtale sig om denne Sag, som idag foreligger os til Behandling, saa
sige disse svenske og norske Mænd: «Det vilde være et utilbørligt Indgreb i den
ethvert Rige særskilt tilkommende Selvstændighed, at udstrække Rigernes
105 indbyrdes Fællesskab videre, end de to Hovedbetingelser, Forening under en
Konge og fælles Forsvar, undgaaelig kræve». Det er en af deres
Hovedgrundsætninger. Det var Regjeringen, der i 1847 havde at erklære sig over

110 dette Forslag, den norske Regjering, hvis ansvarsfulde Hverv det var at udtale
det sidste Ord i denne Sag, forinden den skulde forelægges
Nationalforsamlingen, hvor dens Skjæbne kunde blive mangelunde og kunde
fremkalde Stemninger og Meninger, som ikke vare gavnlige for Foreningen.

Lad os høre den, Hr. Præsident; det er vel værd at mærke sig disse Ord. De ere
115 heller ikke gaaet spildte i Tidens Løb, men have havt Gjenklang hos mange
baade i høie og lave Stillinger. Idet Regjeringen udtaler sig om den tidligere
Unionskommissions Hovedarbeide, bemærker den: «I Motiverne anfører
Komiteen rigtigheden, at den norske Grundlovs §§ 25, 26, 38 og 111 (cfr.
Rigsaktens Intimation og sammes § 4 og 5) udtrykkeligen forudsætte, at de
120 forenede Riger i alle Forhold til fremmede Magter, som angaa Krig og Fred,
befinde dem i et Fællesskab og udgjøre en uadskillelig forenet Magt. Ved
fremdeles at etablere saadan Regel slutter man sig følgelig til det bestaaende,
ligesom der i det hele taget om dens absolute Nødvendighed i og for sig selv,
baade med Hensyn til den allerede faktisk indgaaede Union og til en saadan
125 Forenings egentlige Væsen samt fornuftige Hensigt i Almindelighed, ikke vel
kan være mere end en Mening. Men ved at udvide denne Regel derhen, at den
skulde gjælde alle Forhold til fremmede Magter, følgelig «alle Traktater,
Forbund og Overenskomster, som indgaaes med fremmede Magter, selv om
Gjenstanden kun maatte vedkomme det ene af de forenede Riger», gaar man
130 videre end de nu gjældende unionelle Bestemmelser medføre og Foreningens
Hensigt efter Departementets fuldeste Overbevisning udfordrer, ja langt videre,
end Bevarelsen af ethvert Rigernes særskilte Selvstændighed synes at kunne
tillade. I førstnævnte Henseende maa det være tilstrækkeligt at paaberaabe sig de
ovenciterede Steder af den norske Grundlov og Rigsakten i Forbindelse med
135 den Kjendsgjerning, at man hidtil i Gjerningen har forstaaet og anvendt de
unionelle Bestemmelser saaledes, at ethvert af de forenede Riger er anseet
berettiget til frit og selvstændigen, uden nogen Indblanding fra Broderrigets
Side, at indgaa med fremmede Magter saadanne Traktater, Forbund og
Overenskomster, som udelukkende angaa det og ikke vedkomme Krig eller
140 Fred», og efter en nærmere Udvikling slutter den sin Betænkning, der
naturligvis er skreven af Departementschefen, men tiltraadt af Regjeringen,
saaledes: «Fjerner man sig fra denne Hovedtanke, at Foreningen mellem Norge
og Sverige ene er bygget paa Fællesskab med Hensyn til Konge og til Krig og
Fred, da forlader man ikke blot det bestaaende, men aabner tillige Døren for
145 Vilkaarlighed og udsætter sig for at svække og rukke Unionen i Stedet for at
styrke og befæste den».

Den næste, der har udtalt sig i denne Sag, var Stortinget i 1860, som var
150 opfordret dertil ved de bekendte Begivenheder i Sverige. Dets Adresse gaar igjen
i alle de Dokumenter, som ere os forelagte, enten aabenbart, som en Udtalelse af
det norske Folks Vilje, eller skjult, som Gjenstand for en stadig Polemik. Man
skulde ikke tro det, Hr. Præsident! - at en Udtalelse, given under saadanne
Omstændigheder, med en saadan Enighed fra alle Partiers Side og angaaende en
155 saadan rigsvigtig Gjenstand, at en Udtalelse, der skulde og burde have en
Bærevidde langt udenfor, hvad vi pleie at befatte os med ad Beslutningens Vei,
at den nu skulde synes være saa glemt, som den virkelig synes at være fra flere
Hold. Jeg vil derfor endnu en Gang tillade mig at erindre derom - thi det er ens
Pligt at hjælpe paa Næstens Hukommelse, naar den ikke synes tilstrækkelig
160 ligeoverfor saa vigtige Sager - at en Revision af de unionelle Bestemmelser fra
Norges Side ikke kan finde Sted uden paa den i Rigsakten givne Grundvold,
nemlig Rigernes Ligeberettigelse og Eneraadighed i alle Anliggender, der ikke
ere betegnede som unionelle, og Stortinget tilføjede, at det var dets
Overbevisning, at ingen norsk Mand, der agter sit Fædrelands Rettigheder og
165 sin egen Ære, vil deltage i en Revision paa andre Vilkaar.

Jeg har vistnok hørt, at denne Beslutning, som var udtalt under saa vigtige
Forhold, med en saadan Enstemmighed og med en saadan Tilslutning fra
Folkets og Regjeringens Side, at den skulde være bleven fornægtet af det
170 efterfølgende Storting. Jeg vil spørge, om der er nogen Mand - jeg vil ikke sige i
denne Forsamling, men - i hele Norges Land, som er saa enfoldig, at han tror
paa en saadan Paastand. Nei! Der behøves ikke at føres noget Bevis for det. Men
jeg skal lidt nærmere berøre denne Sag, Beslutningen af 1863, fordi jeg har staaet
den meget nær. Jeg er altsaa i det heldige Tilfælde, at jeg kan afgive Vidnesbyrd.
175 Det er ganske nylig blevet paavist i denne Sag, at Beslutningen henviser til
Adressen og netop ogsaa bruger Adressens egne Ord: «hvad der har sin
Grundvold i Grundloven og Rigsakten» og «Fællesskab blot i de Sager, som ere
betegnede som unionelle». Hvad er det saa, der skulde være en Mortifikation af
Stortingets tidligere Udtalelse? Jeg tilstaar, at naar man kommer med en saadan
180 Paastand og ikke kan dokumentere den, saa har den en altfor stærk Lighed med
en Fornærmelse mod denne Forsamling. Hvad var det, som virkelig skete?
Kongen af Norge og Sverige befandt sig den Gang i en særdeles vanskelig
Stilling. Han og hans Ministerium var under Pres af den svenske Rigsdag og den
svenske Opinion, og Kongen igjen under Pres af sit Ministerium. Derfor var det
185 Majestæten særdeles magtpaaliggende, at en Diskussion og Drøftelse af de

vigtige unionelle Spørgsmaal kunde finde Sted. At Kongen dermed mente en Fuldstændiggjørelse paa samme Grundlag fremgaar af hans Diktamen til Protokollen af 1862.

190

Hr. Præsident, naar man da med fuld Tilslutning til Storthingets Adresse siger til Norges Konge: med den Udtalelse, som fastholdes og maa fastholdes og vil blive fastholdt, saalænge som der holdes Storthing i dette Land, og under Anerkjendelsen af det ophøiede Standpunkt, hvorfra Deres Majestæt har
195 betragtet de forenede Rigers Stilling og Forhold, lægge vi det i Deres Majestæts Haand at bestemme, naar Deres Majestæt tror, at Fædrelandets Forhold tillader, at denne Undersøgelse foregaar - naar man har gjort det - har man da ikke handlet aabent, fædrelandsk og loyalt paa en og samme Tid? Det er det, som ligger i Beslutningen, og intet mere. Det viser Modsætningen til de Præmisser og
200 den Konklusion, som ikke blev bifaldt, som ikke en Gang dens egne Medlemmer turde bære frem her i Forsamlingen. Det er det, som laa i det, men der laa ogsaa mere deri; der laa det deri, at saafremt der ikke blev fuld Samstemmighed mellem Storthingets Opfatning og Kongens Opfatning af Sagen, saa var Bemyndigelsen til Revision ikke given. Det var den klare
205 Betingelse, hvorpaa Beslutningen var given, og under den Betingelse er det en Statsmand skal og maa forstaa den. Kan hans Majestæts Raadgivere ikke forstaa den, saa faar han afskedige dem og skaffe sig andre. Kongens Raader maa have saa megen Dygtighed og Skjøn paa Tingen, at de kunne rede den Sag for ham.

210 Naar altsaa denne loyale Beslutning, denne tillidsfulde Henvendelse til hans Majestæt Norges Konge, er forsøgt benyttet som en Grund for at indgaa paa et ganske andet Fundament for Behandlingen, end Storthinget i 1860 og 1863 forlangte benyttet og fremholdt, - naar den saaledes er forsøgt benyttet paa en Maade, der ikke kan andet end kaste en Skygge baade over de Motiver som
215 beherskede Storthinget i 1860, da det fattede sin første Beslutning i denne Sag, og over Storthinget selv som den Vendekaabe, der i en rigsvigtig Sag af første Rang skiftede Mening i det korte Tidsrum af 3 Aar, - en Mening, der har voxet sig stor, stadig er bleven befæstet og aldrig er gaaet i den Retning, som man nu har gjort gjældende, men altid den modsatte, - ja, at det ikke er loyalt, det kunne
220 vi være enige om; men hvad er det da? Jeg ved med Vished, at det er noget, det er svensk - svensk i den Forstand, hvori Majoriteten paa Rigsdagen i 1860 var svensk. Er der nogen, som skulde tvivle herom, som skulde tvivle om, at den Fremstilling, som jeg har givet af Forfatningens Væsen og Opfatningen af den tidligere, er sand, saa tillader jeg mig at appellere til en Mand, som i enhver

Henseende udenfor Norge maatte ansees egnet til at være en Repræsentant for en bestemt og klar Mening i denne Sag. Jeg sigter til hans Excellence Justitie-Statsminister de Geer, der som den, der har maattet henvende sin specielle Opmærksomhed paa dette, og som ønskede en snævrere Forbindelse, ganske vist
230 ikke vilde udtale sig for den engeste Forstaaelse af det tidligere Retsforhold mellem Norge og Sverige. Han siger: «I den nu gjældende Foreningsakt ere imidlertid de forenede Riger neppe i noget Tilfælde undtagen i Spørgsmaal om Krigs-Erklæring og Freds-Slutning betragtede som en Enhed», og strax efter i dette vigtige Foredrag til hans Majestæt, som har havt saa bestemmende Følger
235 for dette Spørgsmaal, som her er under Behandling, tilføier han, «at Spørgsmaalet om en Ordning i unionel Henseende bliver i ethvert Fald betænkeligt, saalænge Sveriges og Norges Forening neppe er noget mere end en Personalunion.»

240 Det er gjennem faa Træk, at jeg har belyst, hvad Foratningens Væsen og Formaaler. De have samlet sig hos Nationen til noget meget fast og sikkert, lyst og klart. Det er dens Program, det er dens faste Overbevisning, at det kun er ved Fastolden af den Frivillighed, der er helliget ved Rigsakten, ved den ubrødelige Troskab mod denne Pagt, at Foreningen kan bestaa og voxe sin Væxt; det er
245 dens faste Overbevisning, at ethvert andet Udgangspunkt for den unionelle Udvikling vil føre enten til Norges Opgaaen i en Helstat eller til Foreningens Opløsning; det er dens faste Mening, at det at søge et andet Foreningsbaand end det, der ligger i den dynastiske Enhed og det uopløselige Forsvarsforbund, vilde være at modvirke alle gode Kræfter i begge Nationer under deres Stræben mod
250 det høieste Formaaler, der kan anvises efter Foreningens Væsen og efter de Magter, der staa til dens Raadighed. Men om saa er det norske Folks Overbevisning, saa lad Broderbaandet have sin Væxt og Foreningen naa sin rette Skikkelse og Fasthed, uden at man lægger for megen Vægt paa Formen, ved at vi dele Skjæbne i gode som i onde Dage.

255 Man smigrede sig længe i Norge med Haabet om, at den Udvikling, som Forholdet til Sverige har havt, skulde kunne fortsættes uden uheldige Afbrydelser, at det vilde blive en god, rolig og jævn Fortsættelse til begge Folks Tilfredshed og Lykke. Men saa skulde det ikke være. Og de, som bragte
260 Foreningen i et nyt Spor, vare Svenskerne i 1860. Der havde i Sverige været en Opinon for, at Norge, saasnart de første Følelser, der beherskede Nationen, efter hvad der var hændt i 1814, havde tabt sin Kraft, at da Norge med Glæde vilde modtage en nærmere Tilslutning til Sverige, maaske den nærmeste

265 Tilslutning. Da saa det modsatte kom, da Norge begyndte at voxe sig stort, da
det viste, at det ikke alene havde en Mening, men ogsaa, at det formaaede at
gjøre sin Mening gjældende, saa blev Sverige vækket af sin Drøm og der
indtraadte en voldsom Reaktion, der førte til, at man der forlangte en Revision
af Rigsakten, saaledes at Sverige skulde være den, der var Leder og Fører og
270 havde den bestemmende Magt og Indflydelse i Foreningen. Ingen tænkte
naturligvis paa at dekretere, at Norge skulde være en Provinds af Sverige; men
gjennem Institutioner og Lovenes Sammenknyttten skulde det bringes derhen,
at Sverige den spillede første Rolle i Foreningen, at Norges Kræfter skulde stilles til
Sveriges Disposition og virke for Sveriges Storhed og Fremtid, uden Hensyn til,
275 om det stemte. med Norges Selvstændighed og Uafhængighed. Derhos traf
denne Bevægelse inden Sverige sammen med en Udvikling inden det hele
Europa i Almindelighed, som nødte dem til at vælge ubetinget
Underhandlingens Form; Nationaliteternes Ret gjorde sig gjældende;
Styrkeforholdet var blevet saaledes modificeret, at Sverige ikke kunde optræde
280 med bestemte Fordringer henpegende i Baggrunden paa en større Magt. Ingen
benægter, at Sverige har større Magt end Norge. Men hva jeg benægter er, at den
er af saadan Betydning, at det, at Sverige appellerer til den, behøver at influere
paa vore Handlinger; den Tid er forbi, og derfor maatte det komme dertil,
hvortil det nu er kommet. Den lange Række spinder sig fra Forhandlingerne i
285 den svenske Rigsdag gjennem hans Majestæt den svenske Konges Statsraad og
lige til det Arbeide, som i Dag foreligger til Behandling. Det har paa denne sin
Vei modtaget Modifikationer; men i Aand og Retning er der ingen væsentlig
Forskjel mellem, hvad der blev forlangt, og hvad der nu er foreslaaet; der er
visselig en kvantitativ Forskjel, men ingen kvalitativ.

290 Det er dette, jeg nu skal gaa over til at godtgjøre. Det falder i Øinene, naar man
vil søge at gjøre sig rede for det foreliggende Forslags Væsen og Betydning, at
Grundloven, at Rigsakten, at et mere end halvhundredeaarig Forenings-
Standpunkt er forladt. Hvoredes er det da gaaet med Ligeberettigelsen mellem
295 Rigerne, med Eneraadigheden i de Anliggender, der ikke ere betegnede som
fælles? Vi ville faa at se. Efter min Mening er Ligeberettigelsen krænket og
Eneraadigheden indskrænket. Før jeg gaar videre, maa jeg opholde mig lidt ved
en Side af Sagen. Det er det faktiske Forhold ligeoverfor det retslige, som jeg har
fremholdt. Man har nemlig i ganske udstrakt Grad bygget paa den Maade,
300 hvorpaa Foreningsakten tildels faktisk har fortonet sig gjennem Statsforholdene.
Men jeg maa bede, at man husker paa, i hvilken Stilling Norge traadte ind i
Foreningen, og hvorledes det har maattet arbeide for sin Ret, og jeg spørger da,

om de enkelte Begivenheder, som have passeret nu og da, kunne afgive
305 Præcedenser for den fremtidige Ordning? Det vilde være særdeles ilde, om saa
skulde være; det vilde drage til Følge ikke alene paa dette Felt, men ogsaa paa
mange andre Felter. Thi i Begyndelsen af vor Forfatnings og Selvstændigheds
Periode var der lidet opklaret om, hvorledes man skulde gjøre sin Ret gjældende
og bygge videre i mange Stykker; det Tryk, som øvedes fra den gamle Stats Side,
310 var temmelig sterkt, og saavel i den indre som i den ydre Politik laa vi tildels
under derfor. Det var faktisk Tilfælde, at meget blev overtaget og besørget
udenrigs af Sverige og indenrigs af Kongen, som Folket selv ikke alene havde
Ret, men ogsaa Pligt til at overtage og besørge, og som det i Tidens Løb maatte
overtage, og uden hvilken Overtagen den hele Konstitution kun vilde være
315 gjældende paa Papiret. At derfor Sverige i de Punkter, som jeg her har berørt,
spillede en meget fremragende Rolle i Begyndelsen og paa en Maade besørgede
Tingene for os, kan selvfølgelig ikke et Øieblik en Gang med noget Skin af Ret
benyttes som en Præcedens for, hvad der for Fremtiden bør ske. Tvertimod er
det modsatte Tilfældet. Enhver Indskrænkning af, hvad der saaledes har dannet
320 sig og tildraget sig i dette Forhold, er netop en Præcedens for, at vi bør gaa videre
i at emancipere os fra denne Stilling, som er uforenelig med Norges fri
Forfatning, dets Selvstændighed og Værdighed. Jeg skal senere komme tilbage
til, hvad det faktiske i saa Henseende betyder. Jeg fremholder stærkt det retslige,
det som Forfatningen bestemmer og som vi gennem langt Arbejde gennem
325 Tiderne stadig mere og mere have nærmet os til.

Jeg vil da sige, at naar jeg fastholder, hvad jeg har bemærket om vor Forfatning
og vor Foreningsakt, saa finder jeg, at den nye Foreningsakt styrer mod en ny
Grundtanke, nye Institutioner og mod nye Formaal; det er ikke blot en
330 Udbedring af den gamle. Den gjør dette under en væsentlig Udvidelse af
Fællesskabet og i Forening med en Ordning, som har nødvendige Konsekvenser;
og ved Fællesskab mener jeg ikke blot det grundlovsbestemte, men ogsaa det
faktiske Forhold. Det unionelle Statsraad er en ny Foreningsinstitution og er et
Udgangspunkt for det nye; det er ikke at sætte i Klasse med det nuværende
335 kombinerede Statsraad i nogen som helst Henseende. Det nuværende saakaldte
kombinerede Statsraad er enten svensk Statsraad eller norsk Statsraad, med
Tiltræden af nogle faa Medlemmer af Statsraadet fra det andet Rige for at
varetage dets Interesser i de Sager, som rettelig høre ind under her. Men
anderledes forholder det sig med det unionelle Statsraad; det er et
340 Fællesministerium for begge Riger med en Fællesgrundlov, som staar over de
særskilte Rigsgrundlove, og med et fælles Virkefelt, der er af stor Udstrækning

og omfatter de betydningsfuldeste Anliggender for begge Nationer. Som Følge af Sagens Natur og Omstændighedernes Magt maa der danne sig en ny Statsskik
345 og nye Statsforhold paa dette Grundlag, og dette nødvendige Supplement er som før antydet det unionelle Parlament. Det er uundgaaeligt. Hvorledes? Man skal have et Fællesministerium, som skal beskæftige sig med Landenes allervigtigste Anliggender i alle Retninger, og det skal først henvende sig til 2 forskellige Statsraad og siden til 2 forskellige Folkepræsentationer! Tror nogen,
350 at et saa kombinert Maskineri er brugbart i Længden? Det er aldeles udgjørlig. Tænk blot, to Nationalrepræsentationer, handlende under forskellige Former og med tildels forskellige Formaal, og to Statsraad, som ville staa i en forunderlig Sidestilling til dette unionelle, - hvilket Apparat! Og er det muligt at tænke sig det brugbart i Længden? Naar dette System træder i Virksomhed, vil
355 man strax sige: vi se, at dersom Nationen skal opnaa sin Ret, dersom vi baade skal kunne støtte og kontrollere en saadan Regjering, og dersom dette Fællesministerium med Kongen i sin Midte virkelig skal kunne virke ledende og styrende i alle disse Anliggender, saa maa vi have en Nationalrepræsentation. Ellers vil der ingen Kraft, ingen Betryggelse, intet af det, som indgyder Tillid og
360 Ønsket om en virksom Styrelse, være tilbage hos Folkene. Og dette er virkelig noget, som man burde være fritaget for her fremholde med nogen Styrke. Thi det har været erkjendt fra alle Sider, fra det første man begyndte at arbeide paa denne Sag og lige siden den Tid Arbeidet traadte frem for Lyset, at dette var et vigtigt Punkt, og Forsamlingen maa derfor undskylde, at jeg opholder mig lidt
365 ved det.

Enhver erindrer vistnok af Sagens Dokumenter, at Fordringen paa et Unionsparlament i Hr. de Geers Foredrag for Kongen stod ved Siden af Fordringen om unionelt Statsraad. Det faldt ikke denne Mand - naar jeg siger,
370 han var en Statsmand og en sand Statsmand, saa er det ikke mere end en Erkjendelse af, hvad han virkelig var - det faldt ham ikke ind, at nogen kunde falde paa, at man skulde blive staaende ved unionelt Statsraad, saa snart man vilde en virkelig ny og harmonisk Ordning af Foreningen. Regjeringen i 1861, som behandlede Unionsspørgsmaalet og Revisionssagen, udtaler sig paa flere
375 Steder med Bestemthed om, at det, som er bragt paa Bane og specielt Spørgsmaalet om Oprettelsen af et Fællesministerium, nødvendigvis vil bringe Foreningen ud af det gamle Spor og ind i et nyt og føre til en Helstatsordning sent eller tidligt. Og Regjeringen stadfæster dette paa en meget indtrængende Maade, idet den paa en Vis, som maa være forstaaelig for enhver, siger i sit
380 Foredrag: «Det har tilfulde vist sig, at uanseet al Forskjellighed i Form, er det i

385 Virkeligheden den ovenfor omtalte, paa den svenske Rigsdag fremkomne
Utskotts-Indstilling om en Revision af Forenings-Akten og om det norske
Statholder-Spørgsmaal, der udgjør Grundlaget for ethvert senere Skridt af de
svenske Stats-Myndigheder i disse Anliggender og navnlig ogsaa for hans
Excellence Justitie-Statsministerens her omhandlede Foredrag».

Vistnok, Hr. Præsident, er der gjentagende her i Forsamlingen sagt, at denne
Regjeringens Indstilling var en Opfindelse for Tilfældet, at den var dødfødt.
390 Indstillingen, dette vigtige Aktstykke i vor konstitutionelle Historie, er forfattet
med en Dygtighed og med en Bevarelse af den konstitutionelle Aand, der har,
tænker jeg, Krav hos alle paa at vises sømmelig Agtelse, selv om man ikke deler
de Meninger, som deri ere udtalte. Men, Hr. Præsiden hvad er det, som man
ikke kan se bort fra, idet man benytter dette Dokument som et vigtigt
395 Aktstykke i Sagen? Det er, at det slutter sig helt igjennem, fra første til sidste
Linie, til Storthingets enstemmige Udtalelse i 1860. Det er en af de første
Leiligheder da en aaben, bestemt, helt gennemført Sammenslutning har fundet
Sted mellem den norske Regjering og det norske Storthing, og i en Sag, som
maatte ligge Folket mest paa Hjerte af alle. Det er dernæst en Udtalelse, ikke af
400 en enkelt Mand, ikke af en enkelt Fraktion inden Statsraadet; - man har villet
give det Udseende deraf, det kan være polemisk rigtigt, - men det er ikke
overensstemmende med Sandheden. Disse Ytringer i Indstillingen ere tiltraadte
af de Statsraader, som bleve staaende, efter at de Personer hvortil her sigtedes,
vare udtraadte, efter at det var bleven forlangt af Kongen, at Sagen paa ny skulde
405 undergives Drøftelse, efter at en saadan havde fundet Sted. Det er derfor lige saa
vel en Fællesudtalelse, en solidarisk Fællesudtalelse af Kongens Raad paa den
Tid, som Storthingets Adresse i 1860 er en Fællesudtalelse af Storthinget i det
Aar.

410 Og, Hr. Præsident, skulde det være antageligt, at Regjeringens Udtalelse skulde
være forsvunden sporløst, at den skulde være dødfødt, at den ingen Virkning
har havt? Jeg kan ikke tro det; thi dersom det var et saa magtesløst Dokument,
vilde det slet ikke i saa høi Grad have været Gjenstand for Fordømmelse, for
Forfølgelse og Dadel; man vilde nok da ikke have bekymret sig synderlig derom.

415 Hvem ved? Maaske vi i denne Dag faa se en stærk og afgjørende Livsytring af
den Anskuelse, som gaar igjennem Dokument, og det er Dokumentets
Betydning, naar der spørges om det har nogen eller ikke. Det tør være, at det er
et ganske andet Dokument, som i denne Dag kommer til at gjøre Afregning

med denne Verden, for hvilken det formodentlig er alt for godt.

425 Hr. Præsident, dette Forslag er den syge Mand, der dog har, det bør villig
erkjendes, en god Side fremfor Navnefætteren i Syden, og det er den, at hans
dødelige Afgang sætter ikke hele Europa i Bevægelse - det skal jeg svare for!

Unionskoinmissionen tør være et brugbart Vidne i denne Sag, jeg mener den
sidste. Idet den tager Ordet for det unionelle Statsraad i Modsætning til det
hidtil benyttede kombinerede, siger den: «At man ved at bibeholde det
430 sammensatte Statsraads nuværende Organisation fremkalder Betæneligheder
mod at udvide dets Kompetente til alle de Tilfælde, i hvilke en fælles Overveielse
eller Afgjørelse maa ansees hensigtsmæssig, er allerede paaapeget af Sveriges
Justitiestatsminister i hans Foredrag af gde April 1861, og det er en af ham ved
denne Leilighed fremsat Antydning, Komiteen har fulgt, naar den har foreslaaet
435 dette Statsraad sammensat af et lige Antal Medlemmer fra hvert Rige;» og saa
heder det i Forbindelse dermed og med Tilslutning til samme Tanke, idet
Kommissionen behandler Spørgsmaalet om Rigersnes Forhold til fremmede
Magter: «denne Fremgangsmaade er vistnok langt fra at yde fuldstændig
Betryggelse med Hensyn til Midlernes hensigtsmæssige og
440 sparsommelige Anvendelse. Men at opnaa saadan Betryggelse er forbundet med
store Vanskeligheder, naar man ikke har noget Unionsparlament, og da den
Fremgangsmaade, der nu i Praxis finder Sted, hidtil ikke har givet Anledning til
Tvistigheder o. s. v. »

445 Man ser altsaa, at uagtet den norske Regjering ved at give Kommissionen dens
Mandat udtrykkelig modsætter sig Tanken om et Unionsparlament, og uagtet
Kommissionen ogsaa udtaler sig mod denne Tanke, saa er dog Sammenhængens
Magt saa stor, at den maa komme med Hentydninger om den, og de have
fundet Gjenklang inden den norske Regjering selv; den har forstaaet det. I den
450 norske Regjerings Indstilling af 17de juli 1868 angaaende Revisionen af
Foreningsakten mellem Norge og Sverige, siges der: «Ved de foreslaaede Regler
om det unionelle Statsraad, der i alle Tilfælde skal bestaa af lige mange
Medlemmer fra hvert Rige, vil den Vaklen og Strid, der hidtil om det saakaldte
sammensatte Statsraads Sammensætning har fundet Sted, utvivlsomt finde den
455 heldigste Løsning, medens dog hverken Medlemmerne eller Sagerne paa nogen
Maade løsrives fra de særlige Statsraad, til hvilke de for Norges Vedkommende
beholde ganske samme Forhold som hidtil, medens det efter
Sammensætningsmaaden er en Selvfølge, at Betænkning ogsaa maa indhentes

460 fra de øvrige Medlemmer af det Svenske Statsraad, hvilket hidtil ikke har været
foreskrevet. Med Hensyn til Omfanget af det unionelle Statsraads Virksomhed
har Komiteen med Føie gjort opmærksom paa, at dets nu foreslaaede, for alle
Tilfælde for begge Rigers Vedkommende lige S sammensætning i væsentlig Grad
maa fjerne den Bestræbelse, der under dets hidtil værende ulige og omtvistede
465 S sammensætningsmaade fra norsk Side naturligt nok har været gjort for at holde
dets Anvendelse inden det snevrest mulige Omraade, og derimod medføre, at
man ved Fastsættelsen af, hvilke Sager der i samme skulle behandles, mere frit
kan lade det i sig selv hensigtsmæssige og for Rigerne reelle Tarv gavnligste være
det bestemmende.» Det er et Bevis paa, at det unionelle Statsraad er en ganske
470 anden Institution end det kombinerede, at det er et Fællesministerium og at det
udvider Fællesskabet og peger mod en videre Udvidelse af det. Thi enhver
Bygning paa et Grundlag som dette maa føre til et bestemt Resultat, maa føre
til, at der bliver en Helstat; det vil føre den Vej; det bliver en Helstat med alle de
Institutioner, som hører til den.

475

De Geer har samme Opfatning med Hensyn til denne Sag. Han udtaler i det
samme Foredrag i de allerede oftere citerede Ord, at Sverige nu i Ro kan vente,
indtil Norge forlanger et Unionsparlament. Hvad giver Justitiestatsministeren
den Sikkerhed andet end den Forvisning, at den lagte Spire maa voxe imod det
480 Maal?

480

Jeg tør maaske blandt de mange Vidnesbyrd faa Lov til at anføre endnu et, fordi
det har en eiendommelig Vægt. Blant de Mænd, vi altid have paaberaabt os som
vore bedste Venner i Sverige, naar der var Tale om vort Land, er
485 Rigsdagsmanden Rydin. Paa Rigsdagen i 1869 udtalte han sig saaledes om det
foreliggende Unionsforslag: «Dette Skridt er det første, som maa tages, for at
fremkalde en konstitutionel og parlamentarisk Forening. Men før man kan gaa
over til denne Form, maa Fællesskabet faa sit Udtryk i et fælles Raadskammer.
Før Statsraadet er blevet unionelt organiseret, kan der ikke oprettes noget
490 Unionsparlament; men naar Statsraadets Organisation er skeet, kommer
Unionsparlamentet af sig selv».

490

Det er den svenske Opfatning og den bedste svenske Opfatning, som har fundet
sit Udtryk gennem Rydins Ord. For mig kan det derfor ikke fremstille sig i
495 ringeste Grad tvivlsomt, hva Betydning det unionelle Statsraad har og hvilken
Virkning det vil faa i Fremtiden. Dets Konsekvens ligger klart for mig; jeg har i
dette Øieblik at bestemme, hvor vidt jeg vil betræde Helstadsbanen eller

500 beholde den frie Forfatning, vi hidtil have havt. Det er det første Skridt, det bestemmende, og det vil aldrig kunne tages tilbage, saa længe Foreningen bestaar. Skulde dette ske, kunde det kun ske paa den Maade, at Foreningen opløstes. Jeg har sagt, at det ikke er blot en Udvidelse af Fællesskabet i retslig Henseende, men ogsaa i faktisk Henseende. Man skaber det ved det unionelle Fællestnisterium.

505

Naar jeg søger at erhverve Kjendskab til den Praxis, som har været benyttet i det saakaldte kombinerede Statsraad, som egentlig skulde kaldes svensk og norsk Statsraad, og saaledes kaldes det i Rigsakten, og det er dets rette Væsen, saa begriber jeg slet ikke den Styrke, hvormed Forslagets Forsvarere her bekjæmpe 510 den Anskuelse, der blev udtalt af Regjeringen i 1861. Naar jeg læser gjennem Komiteens Indstilling og sammenholder den med, hvad der er sagt i Regjeringens Indstilling i 1861, falder det meget nær sammen. De Sager, som Komiteen erklærer at have været behandlede i kombineret Statsraad, gaar ind under den Kategori, som er opstillet i kort Begreb i Regjeringens Indstilling, og om de Sager, som ikke gaa ind under denne Kategori, har Komiteen sagt, at dels 515 ere de ikke mange, dels har Praxis været vaklende, og dels angaar det mindre betydelige Sager. Naar jeg søger at opgjøre min Mening om, hvad der vil blive Resultatet, naar man bibeholder den nuværende Rigsakt, med Hensyn til dette ganske vigtige Spørgsmaal, er det i alt væsentligt den Mening, som er udtalt i Indstillingen af 1861, og den Grændse, som er optrukket der, vil til syvende og 520 sidst blive bibeholdt, efter at Pendelen har svunget sig en Stund frem og tilbage. Hvorfor? Fordi denne Fortolkning er den eneste, som har en sikker Grundvold og den rette Begrænsning i sig selv.

525 Men selv om man troede, at der til en vis Grad kan komme til at herske forskellige Meninger om den Ting, saa er der en himmelvid Forskjel mellem det unionelle Statsraad, man foreslaar os, og det kombinerede Statsraad, man har. Det nuværende Statsraad er begrændset ved gjældende Bestemmelser i Grundloven og Rigsakten om Foreningens Udstrækning. Det nuværende 530 kombinerede Statsraad har en saadan Styrke i Storthinget og Folkeopinionen, at intet Misgreb kan tænkes, at en Fjernelse fra det rette ikke er mulig. Der er i Storthinget, i Forfatningens Bud, i Forholdene tilstrækkelig Styrke til altid at holde det kombinerede Statsraad inden visse Grændser, og det har ogsaa allerede vist sig ved den Optræden, som ved forskellige Leiligheder har fundet Sted fra 535 det norske Statsraads Side, og det vil endnu mere vise sig herefter, da den Magt, der repræsenterer Folkeviljen i dette Land, har faaet saa meget mere at sige end

før, og enhver Statsraad ved, at han har en Støtte her, som aldrig svigter, saa længe det gjælder Fotfatningen og Fædrelandets Vel. Men anderledes vil det
540 stille sig, hvis man vedtager Paragraferne 15 og 16 i det foreliggende Forslag; thi da vil man faa et overordentlig stort Virkefelt, udstrakt i alle Retninger med ubestemt Begrænsning og som gaar saa vidt, at jeg ikke skjønner, at det ikke gjerne kunde optages som Program for et Fællesministerium og Fællesparliament i en Forbundsstat.

545 Der er en saa væsentlig Forskjel mellem det svenske Minimum og det norske Maximum i denne Sag, og det er derfor, at denne Forskjel vil blive stedse større, thi han har Ret, Justitie-Statsminister de Geer, at eftersom Livet og Forholdene udvikle sig, vil det stærke og eiendommelige, det egentlig værdifulde, som bor i
550 Nationen, træde mere og mere frem i Livet og i dets Former og som Følge deraf vil ogsaa Stillingen for det norske Statsraad ligeoverfor det svenske blive klarere, stærkere, friere, fyldigere og bedre. Det Statsraad, som nu er foreslaaet, det unionelle Statsraad, vil altid gaa i modsat Retning og vil have en bestemt Tendens i sig selv til at udvide sit Virkefelt, saa længe indtil det bliver
555 nødvendigt at svare disse Fordringer med nye Institutioner, der sikkert, om end langsomt, føre os ind i Helstaten.

Videre er der ved Forslaget bragt paa Bane en fælles Lovgivning i flere Retninger. Jeg spørger, hvorledes man tænker sig at denne skal kunne
560 praktiseres, uden at den gjør en væsentlig Indskrænkning i den Rettighed, som det norske Storting, den norske Regjering og den norske Konge har over Lovgivningsfeltet. Det Tryk, som vil hvile over ethvert Lovforslag, som skal ordne Fællesanliggender, det Tryk, som bestaar i det unionelle Statsraads Beslutninger, i de svenske Fordringers Formuleren og Antagelse paa den svenske
565 Rigsdag, vil være saa stærk, at for at undgaa alle Klagemaal, for at undgaa alt det, som man siger, er truende for Unionen og dens Fremtid, vil man i de fleste Tilfælde se sig nødt til at gjøre Koncessioner, som man ikke ellers vilde være tilbøielig til at indrømme. Saaledes vil det gaa med Love paa ethvert af disse Felter, og det kan ikke være anderledes. Det er netop at sætte Striden mellem den
570 mægtigere og den mindre mægtige paa Spidsen, idet man har udvalgt sig netop de Magtmidler, som enhver Stat trænger til for at bevare og hævde sin Existens og i Tilfælde udvide sin Magtfuldkommenhed. Hvorledes skulde det f. Ex. forholdes med disse Loves Sanktion? De skulle forberedes, heder det, i det unionelle Statsraad, men den endelige Afgjørelse, Sanktionen, skulde gaa for sig
575 i hvert Riges Statsraad. Det vil blive et rent Spilfægteri; saa snart begge Rigers

Konge med begge Rigers Fællesministerium er enige om Sagen, kan man være sikker paa, at deres Mening bliver fremherskende og gjældende paa alle Sagens Stadier. Og hvilken Indskrænkning vil der ikke være gjort i den Myndighed, som
580 tilkommer Stortinget, at have det sidste Ord i Lovgivningssager ved Benyttelsen af Grundlovens § 79? Kan man tænke sig, at denne Paragraf kan faa nogensomhelst væsentlig Anvendelse under disse Forhold? Den vilde være som uskreven ligeoverfor Sager af den Art. Men det er vel dog for stærkt at forlange af os, Norges Riges Repræsentanter, at vi skulle i vigtige Retninger gjøre Afkald
585 paa Benyttelsen af en Ret, som kan blive af saa overordentlig Betydning for vort Land, og som er Udtrykket for den store og sande Tanke, at det er dog tilsidst Stortinget, som bestemmer Statsøiemedets Hvad og Hvorledes.

Paa intet Felt, som er behandlet af Unionskomiteen, Hr. Præsident, træder det
590 klarere frem, at der er en Udvidelse af Fællesskabet forhaanden, end hvor der handles om de udenrigske Anliggender. Der har man de første og store Indrømmelser, at det skal være et Fællesskab udenfor Krig og Fred, idet vi skulle have grundlovbestemte fælles Gesandter og Konsuler. Vi skulle en Gang for alle slaa fast gennem uforanderlige eller saa godt som uforanderlige Love, at al
595 Styrelse, der vedrører de udenrigske Anliggender, skal være i Fællesskab for begge Nationer. Naar man ved, at dette at pleie de udenrigske Anliggender er en suveræn Ret af første Rang, naar man ved, hvilken bestemmende Indflydelse disse Sagers Behandling kan have paa Rigets Skjæbne, naar man ved, hvor vigtige Handels- og Søfartsforhold vi have at varetage gennem vore Konsuler,
600 spørger jeg, om dette ikke er en Indrømmelse og Udvidelse af første Rang. Vistnok har det faktisk været saa, at disse Sager have været bestredne af den svenske Udenrigsminister, og behandlede i kombineret Statsraad, men bag det saaledes bestaaende laa Retten for Norge til at tage disse Sager i sin Haand, hvad Tid det vilde, uden at der kunde reises den aller ringeste Indvending derimod fra
605 svensk Side. Det er ikke muligt at pege paa noget viktigere Punkt end dette, naar man taler om Frihed for begge Stater. Der er intet, som rager op over det; det er det skjæbnesvangre og skjæbnebestemmende, og saa vil man sige, at Fællesskabet ikke her paa nogen Maade er udvidet. Dette har saa meget mere at sige, som endog Udnævnelsen af Gesand og lignende Embedsmænd ikke skal ske uden
610 Deltagelse fra norsk Side efter Forslagets § 28.

Jeg har været nødt til at præcisere dette med en vis Styrke, fordi jeg tænker, at enhver med mig maa være forundret over den Lethed, hvormed Unionskomiteen er gaaet hen over disse Sager. Hvor det gjælder Udenrigsforhandlinger

og Fællesskab af Gesandter fortæller den blot, hvorledes Praxis hidtil har dannet sig, og saa føier den til: «I Overensstemmelse med hvad der saaledes ved Tingenes egen Magt har uddannet sig, foreslaar o.s.v. Det er alt, hvad der er sagt, naar der handles om at bortgive en grundlovsbestemt, en suveræn Ret af saa høi

620 Betydning. Videre, om Konsulatvæsenet: «Konsulatvæsenet har hidtil skjønt uden udtrykkelig Hjemmel i Rigsakten været anseet som et fælles Anliggende». Der nævnes intet om, hvad Norges Grundlov i saa Henseende bestemmer, at der er en Grundlovbestemmelse, som egentlig skulde gjøre ethvert Fællesskab paa disse Enemærker umuligt, Grundlovens §§ 22, 92 m. fl. Det heder sig blot.

625 «Tingenes egen Magt». Hvilken egen Magt? Det er jo den Overmagt, som Sverige faktisk har udøvet i Unionen, men ikke den Magt, vi fornemlig maa se paa, Folkemagten, den norske Magt, som har udviklet og arbeidet sig op, siden vi fik vor frie Forfatning. Jeg spørger: er der her, hvad man kalder en grundig, en udtømmende, en god Forberedelse af den vigtige Sag, som er forelagt os? Det

630 heder om Konsulatvæsenet: «Uagtet intet er derimod i Rigsakten», men i Grundloven staar der Paragrafer, som aldeles forbyder, at vi have fælles Konsuler. Det er alt, hvad vi faa at vide. Jeg siger: den Tanke, som her er fremholdt, og de Resultater, den har frembragt, de ville snart blive bedømte i denne Sal, og dersom Historien nogensinde skulde stige ned til dem, som have

635 havt med dette Arbeide gjøre, ville de ogsaa faa sin Dom.

Saadanne Indrømmelser har man gjort, og hvad har man saa faaet til Gjengæld? Ikke den Ligeberettigelse, som er Norges eneste, store og sidste Krav i denne Sag og som Sverige har erkjendt ikke i nogen Maade kan benegtes. Den svenske

640 Udenrigsminister er fremdeles vor, og de Former, hvorunder Forretningerne skulle fremmes, ere af den Beskaffenhed, at intet betryggende i den Henseende paa nogen Maade er vundet, hvad der allerede tidligere idag af en anden Taler er omhandlet saa specielt, at jeg ikke skal opholde mig videre derved. Det er det, som efter min Mening vil være fuldkommen tilstrækkeligt til at umuliggjøre

645 Antagelsen af det foreliggende Forslag, det at man nu grundlovsmæssig skal fastslaa en Erkjendelse af, at Ligeberettigheden ikke skal finde Sted, at Sverige skal have aldeles overveiende Indflydelse paa alle udenrigske Anliggender. Hvad der faktisk har fundet Sted, fik vi tage som Skjæbne for os, saa længe vi ikke magtede det paa anden Maade, men nu, da Opgjør finder Sted, en Forberedelse, der er

650 paakaldt under saa smukke Auspicier: Ligeberettigelse, Broderskab, Forsoning, nu skulle vi gaa til saadant Opgjør, nu skulle vi fastslaa grundlovsmæssig, at vi ikke ere ligeberettigede, og det netop paa det punkt, hvor alle vore Ønsker have samlet sig, hvori alle andre Magter i Verden ville søge Beviset for vor

655 Ligeberettigelse, og hvorved det ikke kan negtes, at vor Skjæbne kan komme til at afgjøres, saaledes at ingen Forholdsregel fra vor Side, ingen Opofrelse, ikke den største Opofrelse af alt, hvad vi eier og har, kan hindre det. Jeg tænker, at jeg taler i alle sande Nordmænds Navn, naar jeg siger: dette eneste Punkt er tilstrækkeligt til at bevirke Forkastelse af det hele Arbeide.

660

Hvorledes? Storthing efter Storthing, Generation efter Generation har arbeidet for at faa en Ordning i denne Henseende, som hævder Norges Ligestilling, som sætter det i Stand til at varetage sine Interesser, som viser sig at have den Indflydelse paa dets fremtidige Skjæbne, som ingen Nation kan opgive uden at
665 berede sig en vanhædrende Undergang - dette Arbeide skulde vi opgive og sige: «nei, vi formaar det ikke - Unionskomiteen har i det mindste ikke formaaet det - vi maa opgive det, vi faar finde os i vor Skjæbne, vi erkjende Sverige for overordnet, vi lægge disse vigtige, skjæbnesvangre Sagers Behandling i dets Haand, - det gaa os da som det kan»!

670

Der er sagt, at der var en bestemt Sammenhæng mellem Fordringerne fra norsk Side paa at faa lige Garanti med Sverige for de udenrigske Sagers Behandling og Fordringen fra svensk Side med Hensyn til Grundlovens § 25 om Forandring i Bestemmelse betræffende Norges Forsvarsvæsen. Der er, og det kunde man vide,
675 ikke leveret nogen Begrundelse for denne Paastand, thi den er ogsaa ganske uholdbar. Den Gang man indgik Foreningen med Sverige, blev der ikke stillet noget Forlangende om, at Norge skulde holde en vis Krigsmagt i Forhold til den svenske, og paa samme Tid blev dog Norge anerkjendt som sideordnet, som suveræn Stat, i hvilken Henseende der naturligvis ligger en ligefrem Berettigelse,
680 et bestemt indrømmet Krav paa, at Behandlingen af de udenrigske Sager, Raadigheden over dem skulde være lige fuldt til Stede for Norge som for Sverige.

Behøvede man mere end at vise tilbage til det historiske for at vise, at der ingen
685 Forbindelse ligger heri? Men det viser ogsaa, at det er at stille Unionen paa et falsk Standpunkt. Man indgik et Forsvarsforbund, et Fostbroderskab - jeg vil betegne det med de smukkeste Navne, som Menneskene kunne bære paa Læberne ved slige Forhold - men man gjorde det paa den Betingelse, at enhver forbeholdt sig i Kraft af sin Indsigt, sin Evne og sin Værdighed at ordne, hvad
690 Unionen kræver, hvad dets egen Skjæbne kræver ved sig selv og for sig selv, saa længe det ikke var gjort til en Nødvendighed, at Fællesordning skulde finde Sted og den i Akterne var betegnet som saadan. Og dermed tænker jeg, at ogsaa begge

Lande vil finde sig bedst tjent.

695

Det er vistnok sagt, at Sverige har Grund til at mene, at Norge ikke tager tilbørligt Hensyn til dette Punkt, at Norge ikke opfylder det Krav, der i al Fald moralsk kan stilles mod Norge med Hensyn til Forsvarsvæsenet. Det er sagt, men med ligesaa liden Ret som det første Udsagn, som jeg nys har behandlet.

700

Tingen staar virkelig saaledes, at vi have gjort mere til denne Dag for Forsvarsvæsenets Udvikling end Sverige. Rigtignok har man sagt: vi ere blevne tilbage for det, som Unionskomiteen har troet at burde lægge til Grund for sin Betragtning af denne Side ved Sagen; man har saaledes ikke fulgt det Udkast til Ordning af Forsvarsvæsenet, som blev leveret af en Unionskomite, som i sin Tid blev nedsat under vor nuværende Konges Forsæde. Jeg ved ikke, Hr. Præsident, med hvilken Ret dette er valgt som Udgangspunkt for Unionskomiteen. Skulde det ikke være rettere, at den havde betjent sig i saa Maade af

705

Storthingsbeslutninger, som have nydt Kongens Sanktion? Den Plan til fælles Forsvar for Norge og Sverige, der blev lagt af den nævnte Unionskomite i 1857, er nemlig faktisk bleven underkjendt saavel af Stortinget som af Regjeringen.

710

Da der skulde tales om Ordningen af vort Landforsvar i 1863, laa der til Grund for Proposition det Styrkeforhold, der var opstillet i den nævnte Unionskomites Arbeide. Men det blev af den daværende Militærkomite ikke tiltraadt, og heller ikke af det daværende Storting. Og da paa det følgende Storting Sagen

715

forebragtes paany og der ligeledes appelleredes til det Styrkeforhold, der maatte være Maalet for Nationens Anstrængelser, svaredes der, at ligesom forrige Storting ikke havde kunnet gaa and paa en saadan Ordning af vort nationale Forsvar, saaledes kunde heller ikke nærværende Storting indgaa derpaa. Hvad det kommer an paa ved Ordningen af ethvert Landforsvar, er naturligvis først og fremst Landets egne Interesser, og hvad Hensynet dertil kræver;

720

Nationalitetens og Selvstændighedens Love, - Statens Værdighed og Forfatningen byder det, og intet af de Hensyn tillader, at der gaaes frem paa anden Maade; det er det, som er det dominerende. Det norske Forsvars Tyngdepunkt kan aldrig komme til at ligge i en Unionskontingent; paa samme Tid vil aldrig Norge unddrage sig for at opfylde de Forpligtelser, som Hensynet til Sverige kræve. Og det Hensyn er gjort mere Fyldest fra Norges end fra Sveriges Side, hvor man endnu befinder sig næsten paa et første Standpunkt af Landforsvarets tidsmæssige Omdannelse.

725

730

Naar man fortæller os, at Udgangspunktet er at søge i den militære Unionskommissions Arbeide, da har jeg høilig forundret mig over, at der fra de

samme Herrer kan tales om et usandt Standpunkt og det, som ikke er trængt ud i Livet. Det, som her er lagt til Grund for en meget vigtig Sags Ordning, som er
735 Motivet til at forlange en bindende Fælleslovgivning i flere Retninger, er netop noget, som fremholdtes fra et usandt Standpunkt, og som ikke er gaaet ud i Livet, men som er bleven bestemt mortificeret af det norske Storting og den norske Regjering. Kan der virkelig være nogen, som tvivler paa, at der ligger en stor Sum af Fællesab i det, Hr. Præsident, at man skal have en vis
740 Hærkontingent, med visse Afdelinger og en vis Udrustning, bestemt ved Fælleslovgivning, at man skal have Fællesskab i Kommandosager, fælles Marineordning, fælles militær Straffelov? Thi vel er det kun paabudt ved et Par af disse Gjenstande, men idet det paaberaabes som Norm for denne Sags Ordning, at saa meget som muligt skal bindes til faste Former for at undgaa
745 Misforstaaelse og for at give Regjeringen paaregnelige Magtmidler i sin Haand, saa er det dermed ogsaa sagt, at det bliver blot et Tidsspørgsmaal, naar man skal gaa fra en Fælleslovgivning til en anden. Anderledes kan det ikke opfattes, og anderledes kan det vel heller ikke blive det. Dette Land har en fra Sverige forskjellig Stilling, saa snart der handles om Forsvar; det ligger i Lokaliteterne, og
750 altsaa skulde man udsætte sig for ved at indgaa paa et saadant bundet Forhold, som Forslagets § 34 foreslaar, at man ikke længere er Herre over at indrette sit Forsvar, saaledes som netop Landets egen Natur og Beliggenhed tilsiger, saaledes at det kunde give os defensiv Styrke, medens den aggressive altid vil blive ubetydelig.

755 Jeg siger, det vilde være den største Daarskab, om vi nogensinde bandt paa nogen Maade vor Armeorganisation i en eller anden Henseende til en Overenskomst med Sverige. Den Styrke Norge opnaar ved at udnytte sine naturlige Hjælpemidler og Folkets Evne til det yderste, vil tillige i Farens Stund
760 være den største Nytte for Sverige. Derom er der ingen Tvivl. Thi er ikke Villigheden der til at komme Sverige til Hjælp, hjælper ikke en stor Troppestyrke, der staar paa Papiret. Jo stærkere den norske Nation føler sig, desto villigere vil den være til at hjælpe Sverige i alle paakommende Tilfælde, og desto større Midler vil den være i Stand til at opbyde til eget som til Sveriges
765 Forsvar. Der er desuden andre Omstændigheder, som her træde bestemt i Forgrunden og maa respekteres, og dertil hører, at Norge maa have et Særværn ubeskaaret, et Landeværn for sig selv. Man fortæller os, at Sverige vil tage det første Stød, Kampen vil optages paa de svenske Sletter, derfor maa vi have en aktiv Arme. Ganske sandt; men naar man vil fremholde det som afgjørende, saa
770 siger jeg: men saa er det ogsaa givet, at Norge maa have et Særværn af Betydning,

saaledes udrustet og kommanderet, at det kan virke helt, og saa talrigt, at det kan anvendes flere Steder paa en Gang. Thi det er først et saadant Landeværns Tilveiebringelse, som frigjør Liniearmeen, saa den kan benyttes paa de svenske Sletter. Men jeg tror ikke, at den afgjørende Kamp vil komme til at staa paa de svenske Sletter; hvilken Krig der end kommer, bliver den alvorlig, og det første Stød, som da rammer, vil Sveriges og Norges forenede Riger ikke kunne modstaa paa de svenske Sletter. Forsvarsplanen maa knytte sig til de Dele af Norge og Sverige, hvor Kampen kan optages og holdes gaaende mod den af de store Magter, som der her kan være Tale om. Og just dette Fingerpeg, som ligger saa tydelig i Dagen, gjør mig det saa klart, at Norge maa ordne sit Forsvar aldeles selvstændig, overensstemmende med Landets Natur, det er den eneste sikre Grundvold, hvorpaa vi kunne bygge, den eneste Vei, som kan skaffe os en respektabel Forsvarsevne.

Derhos, Hr. Præsident, er der talt om, at Fællesskab i den Henseende frembyder lutter Fordele, men ingen Skyggesider. Jeg siger, at dette Fællesskab med Hensyn til Forsvarsvæsenet trækker lige saa meget mod en Helstat, som den først omtalte Ordning, unionelt Statsraad kan gjøre. Det er aabenbart, at Meningens dermed er at nærme sig fælles Forsvarsordning; man begynder med Fælleslove og enkelte Forskrifter om Kommandosager, med enkelte fælles militære Straffe, for, saa snart som Præcedenser ere givne, og det første Skridt er taget, at gaa videre og skabe et fælles unionelt Forsvar i det Hele; vor norske Arme blev da kun en Afdeling af Unionsarmeen.

Grundlovens § 25 har man talt om som en forældet Bestemmelse, den havde blot sin Betydning i de første Dage, da der endnu maaske kunde være Grund til at være paa sin Post ligeoverfor Sverige. Jeg siger: ethvert Folk, som ikke til sin sidste Dag er paa Post ligeoverfor alle Eventualiteter, forraader sin egen Skjæbne; derom kan ingen Tvivl være. Men der er andre Omstendigheder, som gjøre det i høi Grad magtpaaliggende for os at bevare denne Bestemmelse i det væsentlige uforandret. Hvorledes? Have vi ikke faaet saa megen Lærdom i den senere Tid, at vi maa være kurerede for de Tanker at ville indblande os i en fremmed Krig? Og dog forlanger man af os, at der skal være fri Anledning til at stille norske Tropper til en fremmed Magts Raadighed. Det vilde være at gaa den modsatte Vei af, hvad vi se, at de gjøre i vort Naboland og i andre Lande. Denne Magt vil - lagt i en enkelt Mands Haand - kunne bringe Fare. Hvem husker ikke Begivenhederne i 1864, da vi saa let kunde være kommet med i Begivenheder, hvorfra vi ufeilbarlig vilde være komne baade med Skam og Skade? Dertil har

man sagt, at det ikke har stort at sige; thi Kongen maa have Penge af Storthinget, og saa længe han ikke har faaet Penge, kan han ikke føre Krig. Det forundrer mig rigtignok at høre denne Paastand, saa længe Kongen har Kreditiverne. Vi have ogsaa hørt, at naar Kongen først har indladt sig paa en Krig, maatte man gaa
815 med; derved skal jeg imidlertid ikke opholde mig, men jeg skal forsøge at hævde det betydningsfulde i Bestemmelserne i Grundlovens § 25, at Kongen ikke kan anvende Norges Tropper til Angrebskrig, uden Storthingets Samtykke. Vi have retligt Herredømme over vore udenrigske Anliggender, men faktisk have vi det ikke; vor Indflydelse paa den udenrigske Politik staar paa Papiret, men er i
820 Virkeligheden meget liden. De direkte Midler, som andre konstitutionelle Stater virke med, kunne vi ikke virke med her, saa faa vi virke med de indirekte, og dertil hører Bestemmelsen i § 25, som i den Forstand staar i første Række. Thi saa sandt det staar i Storthingets Haand at afgjøre, om vore Stridskræfter skulle anvendes til Angrebskrig, vil man naturligen og nødvendigvis tage et bestemt
825 Hensyn til, hvor vidt man kan forudsætte et saadant Samtykke eller ikke.

Jeg skal ikke tale om, hvilken besynderlig Forestilling det er om den norske Konge, at han ikke skulde ville spørge om, hvad der staar i den norske Grundlov, om sit Storthings og sit Folks Samtykke. Man siger: han har Ret til at
830 sige: «Ville I ikke være med, Høistærede? Fienden fører Krig mod begge Riger. Ville I have juling uden videre»? Er det at tale tilbørligt om Norges Konge? Skulde man ikke gaa ud derfra, at han og hans Raad ville tage tilbørligt Hensyn til, hvad Grundloven bestemmer, til det norske Folk, og til hvad han selv har besvoret med sin dyreste Ed, hvortil han er bunden saavel ved sin egen Fordel
835 som ved sin høieste Ære? Men der er en Magt, som er større end hver enkelt Konge, og det er det evigt levende Folk. Selv om det skulde lykkes Kongen at rive Folket med ved at sige: «I maa gaa med, Nødvendigheden er der,» - saa spørger jeg, om nogen Konge let vil risikere det, at der, efter at han har bragt sit Folk i en Ulykke, siden skal komme til at skabes en Uvillie mod ham og hans
840 Dynasti, som der vil en lang Fremtid til at udslette. Kan man ikke vente, at disse Betragtninger ere saadanne, at enhver Hersker vil tage Hensyn til dem, selv om han ikke tænker paa andet end sin egen Fordel? Sandheden er, at der ligger en over-ordentlig stærk Garanti mod en urimelig og unødig Angrebskrig netop i den Bestemmelse, som § 25 indeholder. Saavidt jeg har formaaet at sætte mig ind
845 i denne Sag, holder jeg paa denne Bestemmelse som en af de allervigtigste i vor Grundlov og sælger den ikke for nogen Pris.

Jeg kan overføre en Del af disse Betragtninger paa Krigs-kreditiverne. Jeg siger,

850 at det vilde gjøre Sagen komplet, om man ved Siden af at borttage Forbudet
mod Angrebskrig, vilde føie krigskreditiver til, - ikke alene borttage den vigtigste
Skranke mod Vilkaarligheden, mod en upassende Styrtten i Krig, men dessuden
sige: her skal Kongen have en vakker Skilling til at bringe disse Sager i Gang,
uden at han skal have nødig at se hen til, hvad der er Storthingets Vilje og
855 Folkets Ønske! Denne eiendommelige forældede Institution fra Sverige skulle vi
adoptere uden at adoptere dets Finantssystem forøvrigt! Vi maa huske, at det er
den eiendommelige Ordning af dette i Sverige, som har fremkaldt
Krigskreditiverne; men hos os har Regjeringen den faktiske Raadighed over hele
Statskassens Beholdning, og hvis man havde benyttet den, hvor det gjaldt at
860 værne om Fædrelandets Sikkerhed og Ære, saafremt der virkelig var Fare paa
Færde, kunde man gjøre sikker Regning paa en Indemnitetsbill, og saa spørger
jeg, om en slig Foranstaltning behøves, en Foranstaltning, som kan komme til at
virke skadeligt, ikke at tale om, at ligesom Fælleslovgivningen vil unddrage
vigtige Sager fra Storthingets Lovgivningsret, saa at Storthinget mister den
865 høieste Magtfuldkommenhed, saaledes vil ogsaa dette bevirke væsentlig
Indskrænkning i Storthingets Bevilgningsret. Og det maa være allermest
indlysende for dem, der som Repræsentanten fra Kristiania sige, at Kongen har
Magt til at styrte os i en Angrebskrig uden at spørge Storthinget, og vi maa være
med; da skulde jeg tro, at dette vilde være den største Opmuntring for ham til at
870 handle vilkaarligt. Man siger nok, at det ikke let vil kunne hænde. Men der er de
Ting, som ikke nogen Loyalitet, nogen nok saa smukke og værdige Hensyn
kunne gjøre overflødige, og det er de store og stærke Hegn, som værne om
Nationen; de Skranker maa altid bevares; ethvert Folk, som forsømmer det, vil
sent eller tidligt komme til at angre derpaa.

875

Naar jeg ser ud over, hvad der saaledes er budt os - jeg har kun opholdt mig ved
en liden Del deraf - saa spørger jeg, jeg ikke har hele Sandhedens Vægt paa min
Side, naar jeg siger, at vi staa ved et Vendepunkt, - at hvad man byder os, er en
ny Forening med en ny Grundtanke, nye Institutioner og et uberegneligt
880 Formaal, - naar jeg siger, at praktisk taget er det som bydes os, en væsentlig
Udvidelse af Fællesskabet, der vil have sine Konsekvenser og føre til en endnu
større Udvidelse? Har jeg ikke Ret, naar jeg siger, at det faktiske, som vi nu have,
som vi bør søge saa snart som muligt at ordne i Overensstemmelse med
Grundloven og Norges Suverænitet, at det ikke paa langt nær taaler
885 Sammenligning med det, som her er bragt paa Bane, hverken i det ene eller det
andet af de Hovedpunkter, som jeg eller andre i denne Sal have dvælet ved?

Det er sagt, at en Mand, hvis Granskning paa dette Felt fortjener efter min
890 Opfatning saa stor Anerkjendelse som nogens, - afdøde Advokat Dunker -
havde forladt sin Fortolkning af Rigsakten, for saa vidt den omfatter Kongens
Raad. Jeg ved det ikke. Jeg stod ikke i Kjendskab til denne Mand, saa jeg ikke
kan have nogen Formening derom. Men jeg ved, at hans Ord havde Vægt. Den
ærede Repræsentant fra Kristiania har jo ogsaa sagt os, at han havde en skarp
895 Forstand. Det var just ikke nogen overraskende Nyhed; men jeg tager det til
Indtægt alligevel; thi jeg ser deri et Vidnesbyrd for dette, som var udgaaet af en
granskende Erfaring. Ja, han havde en skarp Forstand; den kunde feile i en
enkelt Retning maaske med Hensyn til den Fortolkning, som her spørges om;
men i en Henseende feilede den ikke, og det var i Opfatningen af, hvad det nye
900 Forslag vil bringe ligeoverfor den gamle Ordnings Væsen og Formaal. Deri
feilede han ikke, og han havde fuldstændig Ret - og det er en Sandhed, som man
skal lægge paa Hjerte - naar han sagde: «Antagelsen af dette Forslag er
Begyndelsen til Enden».

905 Jeg er kommen i det besynderlige Tilfælde idag, at jeg har maattet forsvare mine
tidligere Modstandere, som havde en væsentlig Andel i Regjeringens Indstilling
af 1861, og den Mand, hvis Værk jeg her omtaler; men mine tidligere
Modstandere vare ogsaa dygtige Mænd, og det skal man erkjende.

910 I den tidligere Debat er der sagt, at der vistnok kan indvendes en Del mod
Forslaget; det fuldkomne er ikke opnaaet, det erkjendes; der vil være mere at
udrette, - men, siger man, man maa huske paa, at alt dette kun vindes gennem
Kompromis; vi maa spørge os selv: naar vi give saa og saa meget bort og faa saa
og saa meget igjen, hvorledes bliver da den endelige Ballance?

915 Hr. Præsident! Er det muligt, at det norske Storting nogensinde kan komme
derhen, at det vil indrette sin Betragtning af sine høieste Anliggender efter en
saadan Opfatning? Vil det sjakre med de Ting, som bestemmer en Nations
Suverænitet, Rettigheder og Skjæbne! Der er intet, som kan bortgives! Det
920 ringeste Fnug bortgivet er et Tilbageskridt, en Nærmelse netop mod det Maal,
som de Herrer selv sige, at det er saa betænkeligt at komme til! Den Sag maa
være klar, og jeg skal ikke opholde mig derved længere; det er nok at erindre
derom. Men jeg siger, at dersom det virkelig er saa, at det fordres fra Sveriges
Side - og det maa være derfra det er kommet - saa er der kun Tale om Kjøb og
925 Salg, - er det saa, at der fra Sveriges Side forlanges et saadant Opgjør, drives en
saadan Grossererforretning i Politik, saa siger jeg: skulle vi da ikke være enige om

at sige, at da er Tiden ikke kommen til et Opgjør af Foreningens Vilkaar, da maa Stemningen og Opfatningen endnu være saadan i Sverige, at den Tid langt fra
930 endnu er kommen, da man kan antage, at Undersøgelser og Drøftelser angaaende denne Sag hensigtsinæssig skal kunne ske, da man kan henstille til Kongen at træffe forberedende Forholdsregler i den Henseende. Dette Bevis er ganske anderledes afgjørende end alle Beretninger om, hvad der er sagt i svenske Indstillinger eller i svenske Blade eller paa den svenske Rigsdag eller hvad man
935 har erfaret ved personligt Bekjendtskab og Samtaler med svenske Mænd. Naar man vover at byde Norges Storting at kjøbslaa om Nationens første og dyrebareste Anliggender, maa den Nation, som gjør det, for Tiden være saa forblindet, at man umuligt kan indlade sig med den. Lidenskabens faar faa Tid til at klare og berolige sig, og indtil den Tid maa vi se til at hjælpe os med den
940 Ret, som vi have, ikke alene den skrevne, men den, som ligger i selve Tingene, den, som er saa stærk, at selv den svenske Rigsdag vilde vel tage Betænkning at optræde mod den.

Videre har man sagt: ja, men der er Misforstaaelser til Stede, og dersom man ikke
945 antager det foreliggende Forslag til Foreningsakt, vil der udsaaes et Misfornøielsens Frø, Spirer til Uenighed og maaske til uberegnelige Begivenheder. Hr. Præsident! Dersom Tilstanden og Opfatningen i begge Lande er saadan, at dette allerede kan ske under den nærværende Foreningsakt, som lykkeligvis er et saa heldigt og godt Produkt, at den har staaet i 56 Aar uden
950 at have lidt nogen Molest, hvorledes vil det da gaa, naar vi faa en Rigsakt paa 71 Paragrafer, hvoraf hver Linie kan blive Gjenstand for Fortolkning paa forskjellig Maade, hvorunder man møder frem fra begge Sider med hver sine Interesser i Baggrunden og hvori man vil lægge mere og mere ind for hvert Lands Vedkommende? Jeg skal kun paavise en Ting, hvori Nationerne maa opbyde
955 sine største Anstrengelser, nemlig i militær Henseende, naar Forsvarsvæsenet skal ordnes tilfredsstillende. Det er ikke, hvad der staar paa Papiret, det kommer an paa, naar Livets og Virkelighedens Krav kollidere, og hvilke Kollisioner kunne ikke finde Sted med Hensyn til Bestemmelserne om det fælles Statsraad? Det er klart, at dersom der er en bekvem Jordbund for, at en Sæd af
960 Misfornøielse kan spire frem, saa vil den Jordbund blive pløiet og harvet og fortrinlig gjødet ved Unionskomiteens Arbeide. Det er dette, som i enhver Paragraf vil være en Brandfakkel, der vil lyse op, hvor mange Uenighedspunkter, der kan gives, naar vi først ensidig ville forfølge vore egne Interesser, i Stedet for at erindre vore fælles Interesser og Formaal.

Det har været nødvendigt i denne Debat med megen Styrke at fremhæve det retslige, det, som vi have i vort Eie, det, som vi hver Dag kunne holde frem som vort Arvesølv. Men derfor miskjender jeg ikke Betydningen af det faktiske. Jeg
970 har ikke sagt og vil ikke sige, at det er absolut nødvendigt at indskrænke den hele Forening blot til de Gjenstande, som Grundloven og Rigsakten giver, at man har fælles Konge og et overordentligt Statsraad for Tilfælde af Krig, og, jeg vil tilføie, i Fred. Forholdet er af saadan Beskaffenhed, at jeg antager, at der om disse 2 Ting maa gruppere sig noget videregaaende. Men Bestemmelsen af dette
975 Forholds Natur og Væsen maa alene holde sig indenfor og ikke komme et Skridt udenfor den Begrændsning, som deraf maatte være en Følge. Saaledes tror jeg, at der burde være en Institution, et forberedende Statsraad, der skulde behandle de Anliggender, der ellers afgjøres mellem Staterne ved Traktater o.s.v., og hvor for enkelte andre fælles Foranstaltninger forberedende Behandling kunde finde
980 Sted, men altsammen strengt grupperet og snevert begrændset omkring det, som er Foreningens Grundlag, og det, som giver den Betydning og Livskraft, og uden hvilket den ikke vilde kunne leve sit Liv længe. For saa vidt respekterer jeg det faktiske, ikke et Skridt længere, og jeg mener, at for den Udbedring, som dertil kræves, er den nuværende Rigsakt fuldkommen modtagelig og skikket.
985 Det vil ikke være noget Herkulesarbeide.

Det andet derimod, det, som nu bydes os som den første Ordning, hvortil andre maa og skal slutte sig, vil, det forudser jeg med Bestemthed, dersom det første Grundlag er lagt, - thi man kan ikke fornuftigvis standse -, føre til en
990 Forbundsstat, hvori Norges Selvstændighed, Nationalitet, Frihed og Selvstyrelse vil gaa til Grunde, da det er den numerisk svagere Part. Derfor har jeg ikke kunnet fatte andet - maaske er min Opfatning feilagtig - end at en Flerhed af de Bestemmelser, som ere os forelagte til Vedtagelse, strider mod Grundlovens § 112, fordi Bestemmelserne stride mod Grundlovens Principer, som netop vil
995 bevare vor Selvstændighed og Selvstyrelse rent, purt og sikkert - uden for de punkter, som netop omhandles i Rigsakten. Er der noget Tilfælde, hvor jeg er berettiget til at paaberaabe mig Grundlovens § 112, saa maa det være et Tilfælde som dette, ikke alene paa Grund af Sagens Natur og Beskaffenhed, men ogsaa paa Grund af Bærevidden af de Beslutninger, som i den Henseende kunne fattes
1000 af denne Forsamling.

Jeg skal standse her. Sagen har en saadan Vidde og en saadan Betydning, at selv om man blot skulde tage det bedste af det, man har tænkt over den, ind i Debatten, vilde det kræve altfor uforholdsmæssig lang Tid. Hvad jeg har troet,

og alt, hva jeg i Folket har hørt angaaende denne Sag, det gjør mig det til ubetinget Pligt at stemme mod det foreliggende Forslag, for Fædrelandets Skyld, for Sveriges Skyld og endelig for hele Nordens Skyld.

1010

Kilde

Johan Sverdrup: Taler holdte i Stortinget 1851-1881. København 1882, s. 310-339.

Emner

Debatt, Forsvarspolitikk, Innlegg i Stortinget, Sverige, Union

1015

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/forslaget-til-ny-foreningsakt>

1020

1025

1030

1035

1040